

Uitvoering Gebiedsplan Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland ZWD najaar 2022

1. Inleiding

Voor u ligt inmiddels de vierde voortgangsrapportage van het IBP Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta. De opbouw is gelijk gebleven aan de eerdere rapportages. Daarbij herhalen we, indien nodig, zaken die eerder gemeld zijn zodat deze voortgangsrapportage zelfstandig leesbaar is.

In juli 2018 hebben het Rijk (minister LNV), het IPO, Unie van Waterschappen en de VNG afspraken gemaakt om onderwerpen in het landelijk gebied gezamenlijk op te pakken in het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland (IBP-VP). De Zuidwestelijke Delta is één van de 15 gebieden. In het najaar van 2020 is het Gebiedsplan voor het IBP-VP vastgesteld en heeft LNV de subsidiemiddelen (€ 4,4 miljoen) naar kassier Provincie Zuid-Holland overgemaakt. U heeft in uw vergadering van 24 september 2020 de rol van bestuurlijke stuurgroep op u genomen. De drie provincies, waterschap Scheldestromen en gemeente Schouwen-Duiveland hebben de samenwerkingsovereenkomst voor het programma ondertekend. De uitvoering van het Gebiedsplan is in het najaar van 2020 gestart en het programma loopt tot en met 2024.

2. Programmabrede activiteiten

Interbestuurlijke samenwerking

Interbestuurlijk samenwerken vraagt om over de eigen schaduw heen te stappen en je te verplaatsen in de ander en samen naar oplossingen te zoeken. De deelnemers in het IBP ervaren dat als één overheid grenzeloos samenwerken veel kan opleveren, maar dat dit ook niet altijd vanzelfsprekend en makkelijk verloopt. Binnen het programma kunnen de partners elkaar goed vinden en hebben we de ambitie om van elkaar te leren. Drie initiatieven helpen ons daarbij: het FLOW-traject, de Governance coalitie en de lerende evaluatie van broedplaats Zoet Water Schouwen-Duiveland.

FLOW

Het Programmateam is een traject in gegaan om expliciet aandacht te geven aan de samenwerking, deze al doende te ontwikkelen en te evalueren (lerende evaluatie). Hierbij maken we gebruik van het team FLOW (faciliteren leren opgavegericht werken) dat Provincie Zuid-Holland ter beschikking heeft gesteld. Het traject bestaat uit ongeveer 5-6 bijeenkomsten verspreid over de jaren. De eerste werksessie vond 4 november 2021 plaats in Fort Sabina. Daar hebben we elkaar – na een digitale periode - beter leren kennen en gesproken over de successen tot dan toe en de uitdagingen die ervaren zijn. Op 31 maart 2022 heeft de tweede bijeenkomst plaatsgevonden. Hierbij hebben we de visie op het gebied gedeeld en aanknopingspunten voor het versterken van de samenwerking gezocht. Ook hebben we geconcludeerd dat het leren vooral over het proces van samenwerken moet gaan. Een case bespreken om tot een inhoudelijke oplossing te komen, die door anderen moeten worden opgepakt, geeft niet voldoende meerwaarde. Het gaat om wie wat kan doen om een situatie toekomst bestendig te verbeteren. Dit hebben we in de derde sessie op 4 oktober 2022 opgepakt. Aan de hand van casuïstiek hebben we elkaars rollen en belangen verkend om zo het proces van

samenwerken te versterken. Vanuit onze organisaties en posities hebben wij de gewenste situatie beschreven en benoemd wat wij zelf kunnen doen om een eerste stap in die richting te zetten. Het lerend evalueren wordt in 2023 verdiept.

Governance coalitie

De interbestuurlijke samenwerking wordt verder versterkt met de Governance Coalitie, een leerplatform van de broedplaatsen. Bestuurlijke partners leren hier samen over de aanpassingen in beleid en regelgeving die nodig zijn om een transitie naar een klimaatbestendig vitaal platteland mogelijk te maken. Dit traject wordt begeleid door GovernEUR. In de Oogstbijeenkomst op 11 februari 2022 heeft u met dit initiatief kennisgemaakt in de presentatie van Jitske van Poperingen. Op 18 oktober 2022 heeft de tweede bijeenkomst plaats gevonden. De resultaten daarvan worden in de volgende voortgangsrapportage meegenomen.

Lessen van anderhalf jaar broedplaats zoet water Schouwen-Duiveland

Sinds het najaar van 2020 zijn binnen de broedplaats zoet water Schouwen-Duiveland verschillende projecten en trajecten gestart om het zoetwatersysteem van Schouwen-Duiveland te optimaliseren en innoveren voor landbouw en natuur. Om de lessen van het eerste anderhalf jaar broedplaats al in het lopende proces te kunnen toepassen, voerde GovernEUR voor de Taskforce Governance van de broedplaats Zoet Water een 'lerende evaluatie' uit. Dat betekent dat met alle betrokken partijen in de broedplaats is doorgenomen hoe het gaat en hoe het beter kan. Daarvoor zijn 12 gesprekken gevoerd waarbij overheden, landbouw- en kennispartijen aan het woord kwamen.

De belangrijkste uitkomsten van de lerende evaluatie:

- De eerste resultaten wat betreft netwerk, kennisontwikkeling en commitment worden zichtbaar. De samenwerking is volgens betrokkenen heel goed, en leidt tot nieuwe inzichten en nieuwe of verbeterde relaties (kennis en kennissen).
- De kracht van de aanpak is dat gezamenlijk, heel lokaal, en vanuit het fysieke systeem zoetwateroplossingen worden ontwikkeld. Deze afbakening van wat we onderzoeken is krachtig. Het is belangrijk nu ook gesprekken over de middellange termijn en toekomst te gaan voeren met het oog op het NPLG.

<https://www.livinglabschouwen-duiveland.nl/nieuws/lessen-van-anderhalf-jaar-broedplaats-zoet-water-schouwen-duiveland>

Bijeenkomsten

Kennisconferentie ZWD

Op 30 juni 2022 hebben we opnieuw een workshop geven over volhoudbare landbouw en zoetwater naar aanleiding van de projecten die vanuit het IBP worden gefaciliteerd. De workshop was goed bezocht met 22 deelnemers. De conclusie luidde dat de toekomstige zoet water voorziening dringend aandacht vraagt. Er dreigen tekorten. Een belangrijke rol voor de overheden is om lokale initiatieven te faciliteren.

<https://www.zwdelta.nl/evenementen/terugblik-werkconferentie-zuidwestelijke-delta-2022/#-workshop-3>

Veldbezoek

Het eerste bestuurlijk veldbezoek vanuit dit programma heeft op 9 september 2022 plaatsgevonden. Op de Proeftuin van Pallandt Polder Goeree Overflakkee hebben 26 bestuurders en ambtenaren van rijk, provincie, waterschappen en gemeenten de effecten bekeken van de innovaties in de landbouw. Concreet ging het over strokenteelt, biodiversiteit, samenwerking van veehouderij en akkerbouw en de samenwerking met studenten en vrijwilligers. De manier van ondernemen is actueel gezien de discussies over het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De wijze waarop de gemeente via pacht hier mogelijkheden creëerde voor natuurinclusieve landbouw is inspirerend. Naast landbouw was er ook volop aandacht voor zoet water. Het nieuwe project Zoet water op de kop van Goeree gaf een inkijk in haar eerste resultaten. Deze werden herkend vanuit het vergelijkbare Fieldlab op Schouwen-Duiveland. Herkenbaar waren ook de gesprekken met natuurorganisaties over het gebruik van zoetwater. De verwachting is dat de

“waterrechten” in droge jaren geagendeerd worden door de landbouw en de natuur organisaties. De beide projecten op Goeree Overflakkee en Schouwen-Duiveland deelden de ervaring dat het moeite kost om een project te formuleren en te financieren. Dit laatste onderwerp brengen we in bij de Governance Coalitie, om na te gaan of er mogelijkheden liggen voor verbetering.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/wp-content/uploads/2022/09/Impressie-van-het-Veldbezoek-IBP-Vitaal-Platteland-Zuidwestelijke-Delta-9-9-2022-compressed.pdf>

Stakeholderbijeenkomst

Op 25 november 2022 organiseren we de eerste stakeholderbijeenkomst voor alle (mogelijk) betrokken organisaties bij het IBP Vitaal Platteland ZWD. Het doel is om het netwerk te versterken, uit te breiden en toekomstbestendig maken. Voor de stakeholderbijeenkomst maken we gebruik van een Platformbijeenkomst van het Programma ZWD. Dit betekent dat het Programma ZWD de bijeenkomst financiert en ons ondersteunt bij de organisatie van de stakeholderbijeenkomst. Het thema van deze dag is “Grenzeloos samenwerken aan een zichtbare en toekomstbestendige Zuidwestelijke Delta”.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/agenda/platformbijeenkomst-vitaal-platteland-zuidwestelijke-delta/>

Communicatie

In maart 2022 is de website (<https://vitaalplattelandzwd.nl/>) van het programma live gegaan. De site wordt iedere maand up-to-date gemaakt. Sinds april de eerste nieuwsbrief is verzonden, zijn er twee nieuwsbrieven gevolgd. In totaal maken we vijf nieuwsbrieven per jaar om alle betrokkenen goed te informeren en de gelegenheid te geven deel te nemen aan het programma. Circa 160 mensen hebben zich op de nieuwsbrief geabonneerd.

Verder sluiten we aan bij de communicatiekanalen van het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta (www.zwdelta.nl). De belangrijkste resultaten en nieuwsberichten krijgen ook op de website en in de nieuwsbrieven van het Gebiedsoverleg een plaats.

3. Broedplaatsen

Het programma is in de Zuidwestelijke Delta opgebouwd rond drie broedplaatsen:

- Volhoudbare landbouw
- Zoet water
- Genieten en beleven in de Delta

De activiteiten van de broedplaatsen vormen het hart van het programma. Per Broedplaats geven wij hier onder aan wat het hoogtepunt van de afgelopen periode was en welke projecten nog in aanvraag en voorbereiding zijn. De rijke informatie over de lopende projecten staan in de tabellen in de bijlage.

Broedplaats Volhoudbare landbouw

In deze broedplaats loopt een groot aantal projecten. Resultaat van het afgelopen half jaar waar wij u graag op attenderen is het advies vanuit de opdracht Routekaart Volhoudbare Landbouw ZWD 2040. Dit advies geeft aan welke opgaven een rol spelen op welk schaalniveau en welke perspectieven en kansen er liggen om op Delta niveau. Denk aan het organiseren van een innovatie ecosysteem en de ontwikkeling van een natuur inclusief Agrocomplex. Tevens wordt de relatie benoemd met de provinciale NPLG gebiedsplannen. Op de IBP stakeholderbijeenkomst van 25 november worden deze perspectieven, kansen en mogelijke acties besproken met verschillende stakeholders in de Zuidwestelijke Delta.

Project in aanvraag:

Voor de opschaling en het vervolg van twee lopende projecten is subsidie aangevraagd. Dit gaat om de projecten “Gebiedspilot biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de ZWD” en

"Transitie naar agro-ecologische gewasdiverse teeltsystemen". Momenteel is enige vertraging ontstaan en vindt i.s.m. LNV uitzoekwerk plaats betreffende staatssteun. Verwachting is dat we op korte termijn en nog dit jaar kunnen beschikken.

Project in voorbereiding:

"Koolstofboeren Zuidwestelijke Delta"

Een verkenning met de ZLTO naar hoe groepen boeren koolstof kunnen vastleggen in de Zuidwestelijke Delta met bijbehorende monitoring en rekentools. En vervolgens hoe marktpartijen hier een vergoeding tegenover kunnen zetten. Het project is een vervolg op het Interreg Carbon Farming project van de ZLTO. Ook wordt hier een koppeling gemaakt met de 'Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw Zuidwestelijke Delta' en de ontwikkeling van de KPI Koolstofvastlegging.

Broedplaats Zoetwater

In deze broedplaats lopen projecten in twee gebieden; Schouwen-Duiveland en Goeree Overflakke. Binnen het Living Lab Schouwen-Duiveland is de voucherregeling opengesteld, één van de projecten die vanuit het IBP worden gefaciliteerd.

<https://livinglabschouwen-duiveland.nl/projecten/investeringsvouchers-voor-duurzame-zoetwateroplossingen>

Daarnaast is het project Zoet Water op de Kop van Goeree gestart.

<https://vitaalplattelandzwd.nl/samenwerken-investeren-in-zoet-water-op-goeree-overflakke/>

Project in aanvraag: geen

Project in voorbereiding: geen

Broedplaats Genieten en Beleven

In deze broedplaats is de afronding van het project 600 jaar Elizabethsvloed actueel. Daarnaast zijn de projecten "Delta Innovation Days" en "Vergroten leefbaarheid" vervallen. De vrijkomende middelen worden gereserveerd voor het project "Mobiel Deltarium".

Project in aanvraag: geen

Projecten in voorbereiding:

"Geopark Schelde Delta"

Het Geopark Schelde Delta is een initiatief van 2 Nederlandse en 3 Vlaamse provincies aan de Schelde. Het kernteam van Geopark Schelde Delta is in de afrondende fase van het schrijven aan het indieningsdossier voor de UNESCO status van Global Geopark. Dit dossier bestaat uit een bidbook met verschillende bijlages. Het bidbook is op het moment van schrijven af en aan de bijlages wordt hard gewerkt zodat het als een geheel indieningsdossier uiterlijk november 2022 naar UNESCO gestuurd kan worden.

<https://www.schelledelta.eu/nl>

"Mobiel Deltarium"

Het mobiel Deltarium is een reizende expositie ruimte die gedurende het jaar op diverse plekken in de ZWDelta ingezet kan worden om de verschillende facetten van de bijzondere ZWDelta te belichten en als basis dienen voor diverse netwerkactiviteiten vanuit en rondom de broedplaatsen en zelfs breder binnen de scope van de (ZW)Delta.

4. Samenhang met andere programma's

De ambitie van het IBP Vitaal Platteland is om interbestuurlijk en grensontkennend samen te werken in het gebied, om daarmee als gezamenlijke partners meer te bereiken. Tegelijkertijd zien we de aandacht voor de urgente transitie in het landelijk gebied toeneemt. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied is hierbij een relevante

ontwikkeling die kansen biedt en waarbij we met de door het IBP Vitaal Platteland ZWD ingezette acties en ervaringen aansluiting zoeken.

Hieronder noemen we enkele concrete activiteiten die we nu al doen om de samenhang en samenwerking tussen en met programma's en partijen te bevorderen.

Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050

- De programmamanagers van het programma ZWD en het programma Vitaal Platteland ZWD stemmen onderling af en werken nauw samen bij het organiseren van netwerkbijeenkomsten. Op 25 november wordt een stakeholderbijeenkomst georganiseerd in samenwerking tussen IBP en ZWD. Zie wat hierover gemeld is bij 'bijeenkomsten'.
- Ook projecten die beide programma's raken worden in nauw overleg ondersteund, zoals het project Geo Park Schelde Delta en het nieuwe initiatief Mobiel Deltarium. Dubbelwerk wordt voorkomen en we streven naar een maximale benutting van elkaars inzet voor het gebied.
- Daarnaast zoeken we actief de samenwerking bij het betrekken van bestuurders en in nieuwe onderwerpen zoals het NPLG.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

In het Coalitie akkoord 2022 is het NPLG aangekondigd. Hierin zijn doelstellingen voor natuur/stikstof, klimaat en water in samenhang met de verduurzaming van de landbouw opgenomen. Dit is in de startnotitie NPLG (juni 2022) nader uitgewerkt. De provincies zijn door het rijk gevraagd integrale gebiedsprogramma's op te stellen die beschrijven hoe de doelstellingen van het NPLG in de gebieden kunnen worden gehaald. De provincies stellen de gebiedsprogramma's op samen met andere gebiedspartijen. Een toetsbare versie van het gebiedsprogramma moet op 1 juli 2023 gereed zijn, opdat (na toetsing) op onderdelen een start gemaakt kan worden met de uitvoering. In de navolgende periode zullen de gebiedsprogramma's op iteratieve wijze verder worden uitgewerkt.

De Zuidwestelijke Delta is een gebied waar de gebiedsprogramma's van 3 provincies elkaar gaan ontmoeten. Wij, IBP en ZWD, hebben het initiatief genomen de provincies en het rijk in juni uit te nodigen voor een eerste gesprek. Daar heeft een ieder elkaar geïnformeerd over de plannen t.a.v. het beleid en de uitvoering. Op 18 oktober vond een tweede gesprek plaats. Afgesproken is om op een aantal urgente NPLG-thema's in de ZWD, zoals volhoudbare landbouw en zoetwaterbeschikbaarheid te verkennen waar het IBP-VP ZWD de provinciale programma's grensoverschrijdend kan versterken. De resultaten van het project "Routekaart Volhoudbare Landbouw ZWD 2040" geven aan dat de landbouw op onderdelen op regionale niveau ZWD georganiseerd is en een eenduidige aanpak vraagt.

Regio Deal Zuid Hollandse Delta

De Regio Deal ZHD speelt in het zelfde netwerk als het IBP Vitaal Platteland en betreft de zelfde telers bij projecten. Het programmateam Agrifood en de broedplaats Volhoudbare landbouw werken nauw samen, verbinden de bestaande projecten en verkennen de gezamenlijke kansen zoals de inzet van Europese middelen (LEADER) t.g.v. projecten. Momenteel wordt door de trekker van de landschapstafel Haringvliet en Voorne Putten de mogelijkheid van het EU programma LEADER verkend voor de financiering van projecten.

Onderzoek programma's

Vanuit de projecten wordt continue de verbinding gelegd met landelijke trajecten. De Gebiedspilot biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de ZWD (BMA) uit de broedplaats volhoudbare landbouw is onderdeel van het landelijk traject KPI-K en de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw. De resultaten worden meegenomen in de landelijke uitwerking van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. Het project Transitie naar agro-ecologische gewasdiverse teeltsystemen legt verbinding met het onderzoek in de

Publiek-Private Samenwerking (PPS) Strokenteelt, PPS Boeren en biodiversiteit en de Nationale WetenschapsAgenda (NWA) Cropmix.

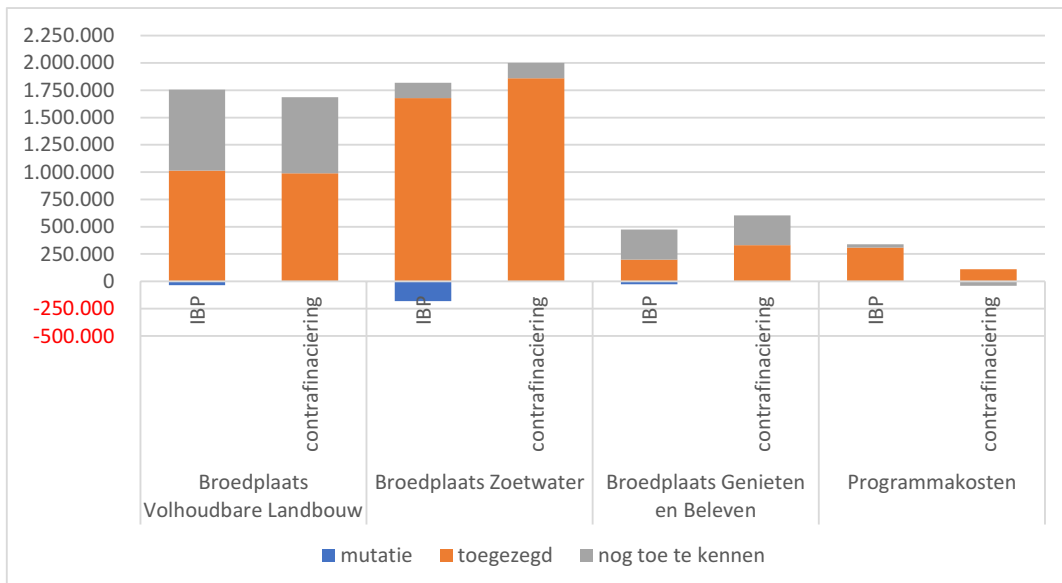
5. Financiën

Er is in 2021 en 2022 vooral gewerkt aan het opzetten van een heldere structuur voor het overzicht van de programma financiën. Er zijn veel verschillende projecten en verschillende bronnen van cofinanciering. Provincie Zuid-Holland is penvoerder en kassier voor de programma financiën.

Voor drie projecten is de subsidiebeschikking in 2021 afgegeven. In 2022 zijn tot nu toe 2 subsidies verstrekt. Op dit moment zijn er 2 aanvragen in behandeling en worden 3 aanvragen voorbereid.

De totale omvang van het programma aan LNV-middelen is € 4.350.496. Dit bedrag is in de Specifieke Uitkering (SPUK) van LNV aan Zuid-Holland reeds gecorrigeerd voor BTW. In het Gebiedsplan IBP zijn afspraken gemaakt over de inzet van LNV-middelen in de Broedplaatsen. De regionale stakeholders verdubbelen deze middelen minimaal. LNV-middelen kunnen tussen projecten en broedplaatsen worden verschoven.

De onderstaande grafiek geeft op broedplaatsniveau aan welke middelen beschikbaar zijn gesteld door LNV, waar mutaties zijn gemaakt t.o.v. het Gebiedsplan, hoeveel reeds is toegezegd in subsidie en opdrachten en hoeveel de komende tijd naar verwachting nog zal worden aangevraagd. Dit zelfde doet zij voor de middelen van de regionale stakeholders. Hierdoor ontstaat een beeld van de financiële situatie. De details staan in bijlage 1.

Financiële risico's in de Broedplaatsen treden momenteel niet op, wel vinden er verschuivingen plaats van middelen tussen projecten en binnen projecten. Het geheel blijft binnen de afspraken die hierover zijn gemaakt ten aanzien van de cofinanciering en ook binnen de voorwaarden van subsidie- en opdrachtverlening. Op dit moment is er in de broedplaatsen Volhoudbare Landbouw en Zoetwater nog ruimte om nieuwe projecten te kunnen financieren. Een groot deel van de ruimte aan IBP middelen in Broedplaats Volhoudbare Landbouw is bedoeld voor het Uitvoeringsprogramma 2.0. De ruimte in Zoetwater is ongeveer €280.000 (IBP middelen en contrafinanciering samen genomen), waarvoor nog een project wordt gezocht. Projecten moeten volgens de SPUK voor juli 2023 aangeboden zijn voor subsidieverlening in het kader van het IBP.

De ervaring is dat de voorbereiding voor een nieuw te ontwikkelen project, binnen de afgesproken spelregels, veel tijd kost. Binnen de Broedplaats Volhoudbare Landbouw is de kans groot dat er daardoor middelen overblijven. Momenteel wordt dit risico besproken in de broedplaats en het programmateam en worden meerdere scenario's uitgewerkt. Hierbij staat een 'back up' plan voor het snel kunnen besteden van de middelen centraal.

In het Gebiedsplan is de post Programmamanagement niet uitgesplitst. Het programmateam heeft de benodigde financiën voor het algemene programmamanagement, communicatie en lerende evaluatie uitgewerkt. Deze uitwerking laat zien dat er in de tweede helft van de programmaperiode een financiële taakstelling (van ongeveer € 40.000) is om de kosten voor programmacoördinatie te financieren. Op dit moment zien de leden van het programmateam verschillende mogelijkheden (financiering uit de broedplaatsen, extra bijdragen van de partners) om dit in de tweede helft van de programmaperiode op te lossen. Het programmateam houdt de vinger aan de pols.

Bijlage 1; Financieel overzicht september 2022

projecten in gebiedsplan en aangevuld in het werk	bijdrage LNV in Gebiedsplan	mutatie's in SPUK en door verschuivingen tussen broedplaatsen	Bijdrage LNV bij subsidie verlening	Contrafinanciering	totaal kosten bij subsidie verlening	status project september 2022
Broedplaats Volhoudbare Landbouw						
A: Routekaart Volhoudbare Landbouw Zuidwestelijke Delta 2040	300.000		0	90.750	90.750	afgerond
B: Gebiedspilot "biodiversiteitsmonitor akkerbouw / kringlooplandbouw" in de Zuidwestelijke Delta	336.600		400.000	410.150	810.150	aangevraagd
C: Gebiedspilot Transitie naar agro-ecologische, gewasdiverse teeltsystemen	200.000		208.525	280.345	488.870	aangevraagd
D: Gebiedsnetwerk en pilots voor een aantrekkelijk biodivers agrarisch landschap in Zuidwestelijke Delta	392.500		405.920	207.315	613.235	verleend
E: Young Academy	210.900					
F: Uitvoeringsprogramma 2.0	350.000					
G: Koolstofboeren 2.0 en Stikstofmodule						
H: Boeren en biodiversiteit						
I: Overige projecten						
Overheveling naar Communicatie		-35.662				
<i>totaal toegezegd september 2022</i>			1.014.445	988.561	2.003.005	
<i>nog toe te kennen</i>			739.893	698.631	1.438.525	
Totaal Volhoudbare Landbouw	1.790.000	1.754.338	1.754.338	1.687.192	3.441.530	
Broedplaats Zoet Water						
A: Living Lab Schouwen-Duivenland	1.750.000	-182.231	1.567.768	1.647.469	3.215.237	verleend
B: Zoet Water Goeree Overflakkee			110.000	211.200	321.200	verleend
C: Overige projecten Broedplaats Zoet	250.000					
<i>totaal toegezegd september 2022</i>			1.677.768	1.858.669	3.536.437	
<i>nog toe te kennen</i>			140.002	140.000	280.000	
Totaal Zoet Water	2.000.000	1.817.769	1.817.770	1.998.669	3.816.437	
Broedplaats Genieten en Beleven						
A: NLDelta (proces en projecten)	100.000		100.000	115.000	215.000	verleend
B: Deltajaar 2021 (proces en projecten)	100.000		100.000	215.000	315.000	verleend
C: GeoPark Schelde Delta	200.000	-20.826				
D: Delta Innovation Days (vervallen)	50.000	-5.207				
E: Projecten vergroten beleefbaarheid (vervallen)	50.000					
F: Mobiel Deltarium						
<i>totaal toegezegd september 2022</i>			200.000	330.000	530.000	
<i>nog toe te kennen</i>			273.967	273.967	547.934	
Totaal Genieten en Beleven	500.000	473.967	473.967	603.967	1.077.934	
Programma Kosten						
A. Programmamanagement	300.000	-31.240	268.761	100.001	409.000	
B. Communicatie		35.662	35.662		35.662	
C. Governance coalitie				10.800	10.800	
D. Bijeenkomsten						
<i>totaal toegezegd september 2022</i>			304.423	110.801	455.462	
<i>nog toe te kennen</i>			0	0	-40.238	
Totaal Programmakosten	300.000	304.422	304.423	110.801	455.462	
projecten in gebiedsplan en aangevuld in het werk	bijdrage LNV in Gebiedsplan		Bijdrage LNV bij subsidie verlening	Co financiering bij subsidie verlening	totaal kosten bij subsidie verlening	status project september 2022
Totaal IBP VP ZWD						
totaal toegezegd			3.196.636	3.288.031	6.524.904	
nog toe te kennen			1.153.862	1.112.598	2.226.221	
TOTAAL	4.590.000	4.350.496	4.350.498	4.400.629	8.751.125	

Bijlage 2: informatie over de projecten uit de Broedplaatsen

Volhoudbare Landbouw

Project	Huidige activiteiten	Mijlpalen/Resultaat	Agenda (wat eraan zit te komen)
Routekaart Volhoudbare Landbouw ZWD 2040	<p>We ontwikkelen een perspectief Volhoudbare landbouw in 2040 en een routekaart met projecten om daar te komen.</p> <p>In navolging op het perspectief van vijf grootschalige akkerbouwers op een volhoudbare landbouw in de Zuidwestelijke Delta, is bureau Origame, in opdracht van de 3 provincies (Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland), dit jaar verder gegaan met de ontwikkeling van een perspectief voor volhoudbare landbouw in de Zuidwestelijke Delta. Een groot aantal interviews en gesprekken zijn gehouden. Met ketenpartijen, boeren, belangenorganisaties, wetenschap en overheden zijn problemen en kansen geïnventariseerd en toekomstbeelden voor de landbouw opgehaald. Ook zijn gewenste vormen van samenwerking besproken.</p> <p>Deze zijn vertaald in een rapport Perspectief Volhoudbare landbouw ZWD, management samenvatting en advies en aanbevelingen.</p> <p>Momenteel vindt de voorbereiding plaats van de stakeholderbijeenkomst in november. Hier zullen kansrijke samenwerkingsmogelijkheden verder verkend worden. Ook wordt gesproken over de start van een kwartiermaker groep.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Netwerkbijeenkomst 27 januari 2022 perspectief Groene Groeiers - Opdracht perspectief Volhoudbare landbouw 2040 - Diverse interviews afgenomen (CZAV, diverse boeren, WUR, COSUN beet Company, Farm Frites, etc.) - 2 werksessies Volhoudbare landbouw 3 provincies - Perspectief, advies en aanbevelingen en management samenvatting Perspectief Volhoudbare landbouw ZWD 	<ul style="list-style-type: none"> -Ambtelijk gesprek landbouw- en NPLG- trekkers over relatie Delta niveau en NPLG -Bestuurlijk gesprek -Stakeholderbijeenkomst en 2 werksessies m.b.t. verkennen mogelijke kansrijke samenwerking -Start kwartiermaker groep samenwerking kennis en innovatie ecosysteem ZWD -Ontwikkeling mogelijke projectaanvraag (voor juli 2023)

<p>Gebiedspilot biodiversiteits monitor akkerbouw in de ZWD</p>	<p>Het doel van het project is om samen met overheden, de markt en boeren een monitoring-systematiek (doormiddel van kritische prestatie indicatoren (KPI's)) te ontwikkelen voor duurzame prestaties op het akkerbouwbedrijf. Ondernemers, marktpartijen en overheden kunnen op deze manier meten welke prestaties worden geleverd op diverse duurzaamheidsdoelen (biodiversiteit, broeikasgas en stikstof emissies, waterkwaliteit, etc.). Vervolgens kan een ondernemer zelf bepalen welke stappen hij/ zij wil zetten om zijn/ haar prestaties te verbeteren. Markt- en overheidspartijen kunnen mogelijke belonings- en stimuleringsregelingen koppelen aan de prestaties. In de eerste fase van het project zijn de KPI's gebruikt uit de landelijke biodiversiteitsmonitor Akkerbouw. De eerste KPI's zijn vervolgens in de praktijk en met zo'n 27 akkerbouwers ontwikkeld en getest. Hiervoor is de benodigde data verzameld. Vervolgens zijn de bevindingen gedeeld met een klankbordgroep van markt, overheid, maatschappelijke partijen en kennis onderwijs met als doel de aanpak verder te ontwikkelen. Voor het vervolg is door een aantal initiatiefnemers een projectplan ingediend bij het IBP Vitaal Platteland Zuidwestelijke Delta, voor de volgende fase. Tijdens deze fase worden de KPI's verder uitgebreid en doorontwikkeld (hiervoor zullen de KPI's uit het rijksproject KPI-K en de biodiversiteitsmonitor akkerbouw worden gebruikt), willen we mogelijke toekomstige</p>	<p>Afgelopen 2 jaar is de eerste set KPI's van de biodiversiteitsmonitor met zo'n 30 akkerbouwers in de Zuidwestelijke Delta op kleigrond getoetst;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is een eerste keuze gemaakt in diverse datasystemen; - Is een klankbord opgericht met partijen (CZAV, Farm Frites, Lamb Weston, BO Akkerbouw, Cosun beetcompany, LTO, ZLTO, Delphy, Van Iperen, Rabobank, WNF, 3 waterschappen, 3 provincies, ministerie van LNV, etc.) uit de hele voedselketen om deze aanpak verder te ontwikkelen. - Is het project als gebiedspilot opgenomen onder de landelijke aanpak KPI-k van het ministerie van LNV; - Is het project en de resultaten daarvan opgenomen in de Biodiversiteitsmonitor Aanpak Akkerbouw - Is de projectaanvraag ingediend binnen het IBP programma; met cofinanciering van de 3 waterschappen, Lamb Weston Meijer (inkind) en een xtra financiële bijdrage vanuit het Rijk en KPI-k traject. 	<p>De doorontwikkeling van het monitoringssysteem (KPI's), ontwikkelen van uniforme datasystemen en borgen onafhankelijk beheer, bedrijfsadvies op maat (ook i.r.t. het bedrijfsbodem en waterplan), verkennen en ontwikkelen beloningssysteem van gestapeld belonen met diverse baathebbende partijen.</p> <p>Opschaling van 30 naar 100 akkerbouwers.</p> <p>Uitvoering experiment belonen op basis van prestaties.</p>
---	---	--	---

	beloningsregelingen verkennen en een eerste stap zetten door de prestaties van zo'n 100 boeren te belonen.	-Is de projectaanvraag voor de extra bijdrage van het Rijk en KPI-K traject ingediend (de provincie ZH is kassier)	
Transitie naar agro-ecologische gewasdiverse teeltsystemen	In het project stimuleren we de ontwikkeling van gewasdiverse teeltsystemen (strokenteelt) doormiddel van innovatiegroepen van boeren. Afgelopen jaar is met 16 agrarische ondernemers uit de Zuidwestelijke Delta in twee verschillende innovatiegroepen gewerkt aan kennisuitwisseling en ontwikkeling. Tijdens o.a. praktijkbezoeken hebben boeren met elkaar niet alleen de pluspunten maar ook de minpunten en de uitdagingen uitgewisseld. En is in bijvoorbeeld de workshop Bouwplan Strokenteelt ook geoefend met het ontwikkelen van bouwplannen. Voor de volgende fase hebben de WUR in samenwerking met Delphy, een projectaanvraag ingediend bij het Interbestuurlijk programma Zuidwestelijke Delta. Doel is om deze faciliterende leer- en experimenteer omgeving door te ontwikkelen en hiermee de transitie naar natuur inclusieve landbouw op te schalen en te versnellen in de Zuidwestelijke Delta. Activiteiten zijn bijvoorbeeld ondersteuning bij het ontwerpproces en management van strokenteelt, faciliteren van kennisdeling en samenwerking tussen boeren in innovatiegroepen. En het betrekken en delen van kennis met regiopartijen (denk aan div. erfbetreders).	Gestart twee innovatiegroepen met daarin 16 boeren initiatiefnemers; In oprichting lerend netwerk: 30-40 erf betreders/ relevante stakeholders. Diverse kennis en netwerkbijeenkomst i.r.t. PPS Strokenteelt NL; Werksessie businessmodellen; Start monitoringsplan door HAS studenten; 4 nieuwsbrieven Projectaanvraag volgende fase ingediend binnen het programma IBP.	Denk aan de uitbreiding van de innovatiegroepen; Verdere uitwerking van een aantal bedrijfsmodellen bij nieuwe telers, Start monitoring biodiversiteit op diverse percelen; Verdere uitbouw lerende netwerken.

<p>Gebiedsnetwerk aantrekkelijk biodivers agrarisch landschap</p>	<p>In het project zetten we in op het verbeteren van de landschapskwaliteit via een gebiedsgerichte aanpak middels betere samenwerking tussen agrarische bedrijven en openbaar groen beheerders op het gebied van akkerranden, luzernepercelen en beheer van openbaar groen. Op 29 juni 2022 waren alle pilot-deelnemers te gast bij het agrarisch bedrijf van boer Jacob in Zwartewaal (Zuid-Holland) op de tweede uitwisselingsbijeenkomst van het project. Het doel van deze bijeenkomst was om alle deelnemers bij te praten over de voortgang van de pilots en om kennis op te doen over akkerranden en openbaar groen. Zo is er in de pilot in West-Brabant hard gewerkt aan het verzamelen en op naam brengen van insecten foto's om zo de herkenning van natuurlijke vijanden en plagen in de akkerbouw beter te kunnen herkennen met de app Obsidentify. In de pilot in Zeeland zijn ze gestart met de monitoring van veldleeuweriken in de luzerne om zo de maidata in de toekomst beter af te kunnen stemmen met de broedcyclus. En in de Zuid-Hollandse pilot is informatie verzameld over welke bermen en watergangen ecologisch beheerd worden en waar dit jaar de bloemrijke akkerranden liggen. Ook is daar het eerste veldonderzoek naar de kwaliteit van de bermen en akkerranden uitgevoerd.</p>	<p>Demonstratiedagen akkerranden; Diverse keukentafelgesprekken met agrariërs; Ontwikkeling eerste regionale kanskaarten voor biodiversiteit, natuurlijke plaagregulatie, waterzuivering en recreatie voor landbouw en openbaar groen om het beheer in het veld beter op elkaar af te stemmen; Gestart project Luzerne en eerste resultaten behaald en besproken met als doel het beter afstemmen van o.a. maai-beheer. Oplevering eerste resultaten monitoringproject HAS hogeschool m.b.t. ecologisch berm en watergangen beheer. Kennis gedeeld tussen de 3 pilots over proces, voortgang en resultaten Organisatie van overkoepelende (regionale) Bijeenkomst Zuidwestelijke Delta. Waar kennis is uitgewisseld rondom het thema akkerranden en openbaar groen.</p>	<p>Verder versterken van netwerkvorming tussen betrokkenen en andere actoren bij agrarische biodiversiteit in de 3 provincies (Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland) met regionale bijeenkomsten Ontwikkeling van kanskaarten voor functies akkerranden en openbaar groen (biodiversiteit, plaagregulatie, waterkwaliteit, recreatie) Ontwikkeling van planvorming met betrokken stakeholders (openbaar groen en landbouw) betrekking tot landschapskwaliteit in pilotgebieden en op Zuidwestelijke Delta niveau; Monitoring van biodiversiteit in diverse projecten in pilotgebieden en de doorontwikkeling van de Obsidentifyapp als monitoringsinstrument voor boeren.</p>
---	---	---	---

	Partners zijn o.a. Waterschap Hollandse Delta, Boeren collectieven: Zuid-Hollandse eilanden, Hoeksche Waard. ZLTO, WUR, Naturalis, HAS hogeschool, CLM, Kenniscentrum Akkervogels, IRS, gemeente Steenbergen, Brielle, Hellevoetsluis, Goeree Overflakkee, Cosun Beet Company, Farm Frites, Timmerman		
Verkenning nieuwe projecten (Vrije ruimte)	Binnen de broedplaats worden momenteel nieuwe projecten verkend. Zoals: Koolstofboeren Zuidwestelijke Delta Een verkenning met de ZLTO naar hoe groepen boeren koolstof kunnen vastleggen in de Zuidwestelijke Delta met bijbehorende monitoring en rekentools. En vervolgens hoe marktpartijen hier een vergoeding tegenover kunnen zetten. Het project is een vervolg op het Interreg Carbon Farming project van de ZLTO. Ook wordt hier een koppeling gemaakt met de 'Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw Zuidwestelijke Delta'.	-Concept projectaanvraag Koolstofboeren Zuidwestelijke Delta, ligt momenteel ter toetsing voor. -Verkenning mogelijke gezamenlijk bijdrage vanuit IBP en 3 provincies aan de PPS Boeren en Biodiversiteit van de WUR.	-Projectaanvraag Koolstof boeren ZWD binnen het IBP. -(mogelijke) Opdracht Boeren en Biodiversiteit namens IBP programma aan trekker WUR.

Zoetwater

Project	Huidige activiteiten	Mijlpalen/Resultaat	Agenda (wat eraan zit te komen)
Broedplaats zoetwater Schouwen-Duiveland (projecten Living Lab Schouwen-Duiveland)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zoetwateropslag in de bodem 2. Bodem- en watercoaching 3. Zoetwateracademie 4. Fieldlabs 5. Taskforce governance 6. Innovatievoucher regeling 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poelgronden; 8 quick scans en 4 haalbaarheidsplannen inzake drainage (lopend POP3 traject) 2. Coaching 25 ondernemers o.l.v. ZLTO en CZAV 3. Opbouw kennis- en leernetwerk in zaken zoet water middels kennisbijeenkomsten, workshops, excursies etc. 4. Visiefase Burghsluis is afgerond 5. Advies "De optelsom van pilots". 6. Stimuleren verandering naar klimaatrobust zoet watersysteem 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opzetten 3 demonstratieprojecten (nieuw POP3 traject) 2. Ondernemers zijn actief in een 3 jaar coachingstraject 3. Voortdurende kennisdeling via Zoetwateracademie 4. Afronding 2^e fieldlab en start 3^e fieldlab 5. Governance coalitie ZWD loopt 6. Regeling is opengesteld voor ondernemers
Zoet water op de kop van Goeree	Het doel van het project is om de beschikbaarheid van zoet water te vergroten en daarmee verzilting tegen te gaan op de kop van Goeree. Daarbij wordt onderzocht welke maatregelen de meeste potentie hebben om de beschikbaarheid van zoet water op de kop van Goeree te vergroten.	Dit is een project aanvraag van LTO-Noord en haar partners; ca. 20 agrariërs, waterschap Hollandse Delta, Groene Raad, TBO's, Provincie Zuid-Holland, Deltares, Aequator, gemeente Goeree-Overflakkee en kennisinstellingen.	Het project loopt van januari 2022 – juni 2023 (1,5 jaar) en bestaat uit twee fases: <ul style="list-style-type: none"> - Gebiedsinventarisatie en bepalen kansrijke maatregelen (jan '22 – juni '22) - Uitvoering kansrijke maatregelen (tijdelijk) en monitoring (juli '22 – juni '23).
Verkenning nieuwe projecten (Vrije ruimte)			

Genieten en Beleven in de Delta

Project	Huidige activiteiten	Mijlpalen/Resultaat	Agenda (wat eraan zit te komen)
Nationaal Park NL-Delta	Met de statusaanvraag NP- nieuwe stijl is een pas op de plaats gemaakt. Voor NLDelta is een nieuwe samenwerking(2022-2023) vorm gegeven gericht op de gebiedsontwikkeling en samenwerking op de schaal van NLDelta.	In 2022 worden verkennende gesprekken met gemeenten gevoerd over de kwaliteiten van het gehele NLDelta gebied en wordt de educatiestrategie voortgezet. De werkzaamheden op het gebied van governance en samenwerking zijn in het kader van het IBP Vitaal Platteland afgerond	Heroriëntatie op de samenwerking in IBP VP voor 2022 – 2023 volgt.
600 jaar Elizabethsvloed	Programma om de vloed van 600 breed in het gebied te herdenken en ambities en programma te bundelen.	Publieksactiviteiten en programma om verhaal van heden, verleden, toekomst te vertellen n.a.v. 600 jaar Elizabethsvloed.	De agenda is gevuld met 100+ activiteiten van ruim 70 organisaties: overheden (rijk, provincie, waterschappen en gemeenten), onderwijs, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Het brede spectrum is vertegenwoordigd. Met als bijzondere vermelding: de opening van de "Tijdmachine" bij Kinderdijk, de "Nacht van Elisabeth", de "Laarzendag" en "Spannend Slapen".
Geopark Schelde Delta	Het programma van het Geopark Schelde Delta krijgt steeds meer handen en voeten. In overleg met UNESCO besloten om in najaar 2022 het applicatie dossier voor de status-aanvraag in te dienen.	Nu focus op aanvraag Geopark bij Unesco. De inzet op beleven en genieten ihkv IBP VP volgt eind 2022 of begin 2023.	Het idee vanuit het Geopark om met een mobiel Deltarium te gaan werken is via kernteam goedgekeurd (zie onder Delta Innovation Days). Voorbereidende gesprekken met stakeholders over de inzet van de IBP-subsidie zijn gaande.
Delta Innovation Days	Geen Delta Innovation Days in 2020 en 2021 ivm Corona.		Project is vervallen.

Projecten vergroten leefbaarheid	Een potentieel project (lange afstand wandelpad) is op andere wijze gefinancierd;		Project is vervallen
Mobiel Deltarium	<p>Een eerste idee/voorstel voor een mobiel Deltarium is op 19 april besproken in het kernteam en wordt op basis van een positief besluit door het kernteam op dit moment nader uitgewerkt.</p> <p>Dit mobiel Deltarium zou gedurende het jaar op diverse plekken in de ZWDelta ingezet kunnen worden om de verschillende facetten van de bijzondere ZWDelta te belichten en als basis dienen voor diverse netwerkactiviteiten vanuit en rondom de broedplaatsen (en zelfs breder binnen de scope van de (ZW)Delta).</p> <p>Voorstel is om hiervoor de IBP-middelen voor projecten Delta Innovation Days en Vergroten Leefbaarheid (2* 50.000,-) in te zetten en dit te koppelen aan (Interreg) cofinanciering.</p>		